

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

6113.01 - “PSİXOFARMAKOLOGİYA”
ixtisası üzrə fəlsəfə doktoru proqramı əsasında
doktoranturaya qəbul imtahanı üçün

PROQRAM

BAKİ-2026

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

6113.01 - “PSİXOFARMAKOLOGİYA”
ixtisası üzrə fəlsəfə doktoru proqramı əsasında
doktoranturaya qəbul imtahanı üçün

PROQRAM

Proqram Sosial Elmlər və Psixologiya fakültə
Elmi Şurasında 20 aprel 2026-cı il tarixində təsdiq edilmişdir.
(protokol №9)

BAKİ-2026

Tərtib edənlər:

BDU-nun Psixologiya kafedrasının
professoru, psixologiya elmləri doktoru
Elnarə Şəfiyeva

BÖLMƏ I. PSİXOFARMAKOLOGİYAYA GİRİŞ

Mövzu 1. Psixofarmakologiya və klinik psixologiya

Psixi pozuntuların müalicəsi tarixi, biotibbi terapiya və psixoterapiya, patogenetik və simptomlarının müalicəsi, endogen və ekzogen xəstəliklər, psixi xəstəliklərin “diatez-stress” modeli, terapiya briqadası: həkim, psixoloq və sosial işçi.

Mövzu 2. Psixofarmakoterapiyanın əsas anlayışları

Psixofarmakoloji preparatlar., neyroleptiklər, antidepressantlar, trankvilizatorlar, öpsixostimulyatorlar, nootropalar, litium duzları və s. Psixotrop preparatların təsir etdiyi hədəf-simptomlar, əsas törəmələr. Psixofarmakoloji maddələrin klinik-farmakoloji təsir xüsusiyyətləri. Psixofarmakoterapiyanın prinsipləri. Psixofarmakoterapiyanın vəzifələri. Sübutlu təbabət («Evidenced-Based Medicine»), göstəricilər bazası.

Mövzu 3. Farmakodinamikanın, farmakokinetikanın və farmakogenetikanın əsasları

Dərman maddələrin təsir mexanizmi. “Doza-effekt” əlaqəsi. Absorbsiya. Metabolizm. Paylanma. Bədəndən çıxma. İfrazat. Metabolizm xüsusiyyətlərinin genetik determinantları.

Mövzu 4. Baş beyinin əsas mediator sistemləri

Mediatorların sintezivə onların postsinaptik işi: dofamin, serotonin, asetilxolin, nor-adrenalin, amin turşulu mediatorlar, histamin, purin, neyromodulyatorlar. Komediatorlar, neyropeptidlər, steroidlər.

BÖLMƏ II. PSİXOFARMAKOLOJİ MADDƏLƏRİN ƏSAS SİNİFLƏRİ

Mövzu 5. Neyroleptik preparatlar (antipsixotiklər)

Neyroleptiklərin təsir mexanizmi, onların kimyəvi sinifləri, atipik antipsixotiklər, neyroleptiklərlə müalicə zamanı yan təsirlər və ağırlaşmalar.

Mövzu 6. Antidepressantlar

Antidepressantların klinik səmərəsi. Antidepressantların təsnifatı. Antidepressantların əsas qrupları. Depressiya nəzəriyyələri və antidepressantların təsir mexanizmi. Antidepressantlar və affektiv pozuntuların müalicəsi. Təşviş pozuntularının, bulemiyanın və şəxsiyyət pozuntularının müalicəsində antidepressantlardan istifadə. Antidepressantların tipik yan təsirləri.

Mövzu 7. Normotimiklər (əhval-ruhiyyə tənzimləyicilər) və antironvulsantlar

Litium preparatları ilə müalicə. Litium preparatlarının istifadəsi zamanı ağırılaşmalar. Antikonvulsantların (tutma əleyhinə preparatların) təsnifatı. Valproatlar.

Mövzu 8. Psixostimulyatorlar, nootropar və psixotrop birləşmələrin psixiatriyada istifadə edilən digər sinifləri

Psixostimulyatorların təsnifatı. Psixostimulyatorlar (psixomotor stimulyantlar, psixotoniklər). Doping anlayışı. Ümumi xüsusiyyətləri. Psikostimulyantların spektr farmakoloji xüsusiyyətləri və təsir mexanizmi. Nootropların istifadəyə göstərişləri.

Kalsium kanallarının inhibitorları. Xolinesterazın inhibitorları. Beta-blokerlər (beta-adrenoblokatorlar). Disulfiram.

Mövzu 9. Trankvilizatorlar və yuxugətirici dərmanlar

Əsasən hipnotik və anksiolitik (narkotik) təsirli preparatların təsnifatı. Trankvilizatorların təsir mexanizmi. Klinik istifadəsi. Yuxugətirici dərmanların əsas qruplarının təsnifatı. Hipnotik preparatların yuxunun strukturuna təsiri.

Mövzu 10. Psixotrop preparatlarla müalicə zamanı yaranan yan təsir və ağırılaşmalar haqda ümumi məlumat

Psixotrop dərmanların klinik praktika nöqteyi-nəzərindən qruplara təsnifatı: a) neyroleptiklər; (antipsixotiklər); b) trankvilizatorlar; c) sedativlər; d) antidepressantlar; e) normatimik vasitələr; e) nootrop vasitələr; g) psixostimulyator və ya psixoaktiv preparatlar.

Neyroleptik və antidepressantların qəbulu zamanı ağırılaşmalar. Litium preparatlarının qəbulu zamanı ağırılaşmalar. Psixostimulyatorların qəbulu zamanı ağırılaşmalar. Antikonvulsanların (tutma əleyhinə preparatların) qəbulu zamanı ağırılaşmalar. Nootropların qəbulu zamanı ağırılaşmalar. Trankvilizatorların qəbulu zamanı ağırılaşmalar.

Mövzu 11. Neyropeptidlər

Neyropeptidlərin ümumi səciyyəsi. Neyropsixiatriya praktikasında istifadəsi. Farmakoloji xüsusiyyətləri, spektr və təsir mexanizmi. Neyropsixiatriya praktikasında istifadə perspektivləri. Qəbul üçün göstərişlər, yan təsirlər, xəbərdarlıqlar.

BÖLMƏ III. PSIXOFARMAKOLOJİ PREPARATLARIN TƏSİRİNİN KLİNİK-PSIXOLOJİ TƏDQIQI

Mövzu 12. Psixofarmakoloji maddələrin psixi proseslərə təsiri və burada psixofarmakoloji və psixoterapevtik müalicə üsullarının nisbəti problemi

Xəstənin və ya müştərinin medikamentoz (dərman qəbulu nəticəsində yaranan) statusu. Psixofarmakoterapiya və psixodiagnostika. Dərmanın diqqətin sadə motor və

müşahidəçilik funksiyalarına təsiri. Amneziya tipli təsiri və digər ali psixi funksiyalara təsiri. Psixofarmakoterapiya və psixoterapiya.

Mövzu 13. Psixofarmakoterapiya zamanı psixi vəziyyətin dinamikasını qiymətləndirmək üçün istifadə olunan əsas klinik-psixoloji üsullar

Psixofarmakoloji preparatların klinik- farmakoloji təsirlərinin qiymətləndirilməsi (CODCP). Psixiatriyada diaqnostik şkalalardan istifadənin məqsəd və vəzifələri.

Mövzu 14. Perinatal, pediatriyada, geriatriyada psixofarmakologiya

Ontogenezin müxtəlif yaş dövrlərində psixotrop dərmanların profilaktik və müalicəvi istifadəsi. Yaşlı və qocalıq dövründə psixotrop maddələrin istifadəsinin xüsusiyyətləri. Etiotrop, patogenetik, simptomatik müalicənin əsas növləri. Psixotrop maddələrin istifadəsinin toksik təsiri.

ƏDƏBİYYAT

1. Şəfiyeva E.İ. Klinik psixologiya, Bakı, BDU, 2002
2. Şəfiyeva E.İ..Allahyarova S.A. Psixofiziologiya, Bakı, 2019, 367 s.
3. Авруцкий Г.Я., Недува А.А. Лечение психически больных М., 1988
4. Александровский Ю.А. Психотерапия. Учебное пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М., 2005
5. Демьянов Ю.Г. Основы психиатрии. Учебник для вузов. М., 2018
6. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия: В 2т. Т1. М., 1994
7. Карсон Р., Батгер Дж., Минека С. Анормальная психология. СПб., 2004
8. Мосолов С.Н. Основы психотерапии. М., 1996
9. Незнанов Н.Г. Психиатрия. Учебник, М., 2016
10. Деларю В.В. Нейрофармакология: Методические рекомендации. Волгоград, 2002
11. Парняков А.В. Шелыгин К.В., Богданов А.Б. Психотерапия. Учебно-методическое пособие. Архангельск, 2005
12. Перре М., Бауманн У. Клиническая психология. Под ред. СПб., 2002
13. Петров В.И., Гаевый М.Д. и др. Фармакотерапия с основами клинической фармакологии. Волгоград, 2002
14. Парняков А.В. Психотерапия. Электронно-визуальное учебнометодическое пособие. Архангельск, 2007
15. Antony M.M., Barlow, D.H. Handbook of assessment and treatment planning for psychological disorders. New York, 2002, 706 p.
16. Kingdon, D., Turkington, D. Cognitive therapy of schizophrenia. New York, 2005, 219 p.

<http://www.neuroscience.ru/>